

S. PETRI DAMIANI

S. R. E. CARDINALIS

SANCTORUM HISTORIÆ.

VITA SANCTI ODILONIS

ABBATIS CLUNIACENSIS ET CONFESSORIS, ORDINIS SANCTI BENEDICTI.

(An. Chr. 1049, 1 Jan.)

Cum notis Andreae Duchesnii et Anonymi.

400 PETRUS DAMIANI sanctis Ecclesiis quæ sunt in Occidentalibus Galliarum partibus constitutæ, salutem quæ est in Christo Jesu.

(122) Hugo Cluniacensis monasterii rector, et spiritualis militiæ dux ac præcipuus informator, hoc mihi laboris injunxit, ut Vitam B. Odilonis, decessoris videlicet sui, proprio stylo succincte perstringerem, et ex his quæ in anterioribus paginis latius reperiebantur esse diffusa, utiliora quæque magisque necessaria brevi compendio destorarem. Cujus ego compulsus imperio, non venustatem luculenti aucupabor eloquii, sed sicut ex oblatis apicibus deprehendere potero, cum Dei omnipotentis auxilio meræ veritati deservire tentabo. Superfluum quippe est lucernam manibus adhibere, dum micantium stellarum conaris signa distinguere; ego quoque dum actus mirabilis viri, tanquam sereni cujusdam atque perlucidi cæli stellas ostendo, facietis urbanæ facundiæ non indigeo. Ipsa quippe per se san-

ctorum vita fideliter enarrata sic rutilat, ut splendorem accurati sermonis ad illustranda fidelium corda non requirat. Huc accedit, quia rusticitas sermonis inculti suspicionem purgare consuevit mendacii. Nam qui vix sufficit, ut elimatum saltem depromat eloquium, quomodo noverit fabricare commentum? Et certe majoris tibi honoris est ut rex in ferro, quam servus attituleris in auro; et habilior est aqua perspicua in vase fictili, quam lutulenta, vel lurida, quam non sapor proprius, sed exteriora commendant ornamenta gemmarum. Sic et melior est veritas in simplicibus verbis, quam sit mendacium in elucubrati venustate sermonis. Sed jam res ipsa producat in medium, et illius summæ veritatis auxilium imploremus, qua abbreviatum Verbum per prophetam promittitur (*Isa. x*); quatenus in hujus scriptionis articulo, et competenti brevitate succinctos, et a nota mendacii nos exhibeat alienos.

Beatus igitur Odilo (123) Arvernæ oriundus, **401**

ANDREÆ CHESNII ET ANONYMI NOTÆ.

(22) Hugo fuit abbas Cluniacensis sextus, sanctitate quoque clarissimus.

(123) De hoc Odilone præter Petrum Damianum, et Silviniacensem monachum anonymum, qui Vitam ejus et miracula scriptis consignavere, mentionem faciunt adhuc Chartularium S. Honorati Lerinensis insulæ, Glaber Rodolphus lib. Histor. capp. 5 et 8; lib. III, cap. 3, et lib. V, capp. 1 et 4. Ademarus Chabanensis in Historia Aquitanicæ, concilium Lemovicense sess. 3. Chronicon Cassinense cap. 58. Fulbertus Carnotensis episcopus epist. 31 et 66. Concilium Cabilonense provinciale 8. Hermani Contracti continuator, Sigebertus ad annum 993. Petrus Blesensis, epist. 135. Liber Consuetudinum cœnobii Cluniacensis, Fasciculus temporum, Vincentius Bellouacensis, lib. xxvi *Speculi*, cap. 102 et sequentibus. Chronicon Lemovicense, Bernardus Guidonis, Chronicon S. Petri Viti, Platina, Chronicon Chronicorum, Lupoldus Bebeburgensis lib. De veterum principum Germanorum fide et religione, cap. 13. Trithemius lib. II, De viris illustribus ordinis S. Benedicti cap. 75, lib. III, cap.

235, et lib. De scriptoribus ecclesiasticis; Antonius archiepiscopus Florentinus in Chronicis, Philippus Bergomas in Supplemento, Volaterranus in Anthropologia, Chronicon rerum Burgundionum, Guillelmus Paradinus in Annalib. Burgundiæ, Petrus Sancti Julianus in antiq. Matisc., et Cabil. Riccardus Wasseburgensis in historia Gallicæ Belgicæ, Cæsar Baronius in Annalib., et ad Martyrol. Roman., Alfonsus episcopus Albiensis in lib. De regno Burgundiæ Transjurancæ, Chopinus in Monastico, et alii tam veteres quam moderni. Quibus addendus etiam Joannes Parisiensis in Memoriali Historiarum, ubi sic ait: *Post beatum Maiolum factus est Odilo quatuor abbas Cluniacensis. Hic de Alvernia, ex equestri genere oriundus fuit, et sub S. Maiolo factus monachus Cluniacensis, ubi dum in quiete, simplicitate et humilitate, et sancta conversatione persisteret, et jam perfectionis normam attingeret, vix annis quatuor evolutis, S. Maiolus in Domino requievit; beato tunc Odilone concurrentibus in eo votis omnium fratrum sibi substituto in cura pastoralis. Præfuit igitur 36 annis, nec aliqua die a missæ cele-*

ex equestri quidem ordine genus (124) duxit, sed A
terrenæ prosapiæ lineam cœlestis vitæ nobilitate
transcendit. Hic dum adhuc puerili teneretur infan-
tia, tanto repente est omnium fere membrorum lan-
guore constrictus, ut incedendi quoque prorsus
amitteret facultatem. Accedit [accidit] autem ali-
quando, ut nutrix eum ante januam cuiusdam basi-
licæ, quæ in honorem beatæ Dei Genitricis erat
dedicata relinqueret; et ipsa intenta suis compen-
diis, per diversa procul abiret. Puer itaque se con-
spiciens sine custode relictum, ac nutritiæ sedulitatis
ministerio destitutum, divino quodam provocatus
instinctu, tentare cœpit si valvas ecclesiæ quolibet
nisu posset attingere. Fluctuabat igitur innocens
reus Dei, et sub divino verberere constitutus, quid
ageret nesciebat. Innocens, inquam, ut puta qui non
peccaverat; reus autem Dei, quia cœlesti verberere
vapulabat. Tandem repens et quasi quodam se ma-
nuum pedumque remigio fulciens, vix pervenit ad
januam, paulatim progressus intravit. Jamque spe
concepta, valentior palam altaris arripuit, et sic se
erigere, quibus poterat conatibus, cœpit. Sed dum
intempestive conatur, necdum soluti languoris adhuc
nodositate restringitur. Quid plura? Tandem divinæ
virtutis auxilium sensit, et omni languore deposito
factus incolumis, ad referendum Deo gratias intuen-
tium animos provocavit. Et quia tunc alius deerat
qui pro se intercederet, sanctus ipse, ut ita loquar,
in se signum virtutis exhibuit, ipse pro se intervenit;
et de ipso miraculo faciens medicinam divinæ cura-
tionis obtinuit. Hoc est enim egregium, et insigne C
miraculum, cum homo non per alium, sed ipse sibi
conscivit divinæ virtutis auxilium.

ANDREÆ CHESNI ET ANONYMI NOTÆ.

bratione cessavit, quantumcunque impeditus fuit, in
erogandis elemosynis ita largus, ut a quibusdam non
dispensator, sed prodigus diceretur. Tempore famis
consumptis in usus pauperum thesauris ecclesiæ, plura
etiam sacra vasa et ecclesiastica ornamenta pauperibus
distribuit. Coronæ etiam, quam Henricus secundus
imperator sibi ob sui memoriam destinavit, non pe-
percit. Corpus suum non tantum duris attenuabat
jejuniis et asperrimis edomabat ciliciis, sed et quibus-
dam ferreis nexibus coarctabat. Sobrius erat in
edendo, et pius in compatiendo. Inter cæteros sanctos
circa beatam Dei matrem ardentissima devotione fla-
grabat, ipseque dum reprehenderetur ex eo quod in
pœnitentes misericordior justo esse videretur, respon-
dit: Si damnandus sim, malo damnari de misericor-
diâ quam de duritia, vel crudelitate. Hujus Vitam
jussu Hugonis ejus successoris scripsit Petrus Da-
mianus. Clarus igitur miraculis in vita, migravit ad
Christum in vigilia Circumcisionis. In extremis labo-
rans diabolum astare vidit, et eum adjuratum fuga-
vit. Meminit et illius Chronicon S. Benigni Divio-
nensis, in quo legitur, quod anno 1014: Rex Ro-
bertus Burgundiam intrans cum plurimo exercitu,
Divionem castrum advenit, circumpositam regionem
devastans ac depopulans. Cujus iram timens abbas
Willelmus, omnes monachos ab hoc loco per alia
monasteria jussit secedere, aliquantos vero, et omni
ornatu ecclesiæ in castrum Divion, ac in ecclesiam
S. Vincentii, quam tunc quieto jure monachi istius
loci possidebant, fecit residere. Paucis solummodo
fratribus ad custodiam loci, et S. Benigni servitium
cum domino abbate Odilone in hoc loco dimissis. Rex

402 Qui præterea dum ad grandiusculæ jam
ætatis adolesceret incrementum, prius apud sanctum
Julianum martyrem factus est clericus (125), deinde
B. Maioli confessoris egregii se in magisterio tradidit,
et in Cluniacensi monasterio habitum sanctæ reli-
gionis accepit. Ubi dum quietus et simplex humiliter
in sancta religione persisteret, et in ipso rudis, ac
novitiæ conversationis exordio, quædam jam in eo
perfectionis insignia præluerent, vix evolutis qua-
tuor annis, B. Maiolus obdormivit in Domino, sed
antequam humanitatis debitum solveret, proximus
tamen beatæ dormitionis articulus immineret, bea-
tum Odilonem sibi in pastoralis officii cura sub-
stituit, suumque super Dominici gregis custodiam
vicarium dereliquit. In quem protinus omnium fra-
trum vota concurrunt, omnes se ad obedientiam ei
unanimes devotione substernunt; quique se eatenus
orbatos remanere desleverant, decessionis paternæ
jacturam, supparis vicarii reformatione compensant.

Jam vero in commissi regiminis sollicitudine con-
stitutus, plurimis sanctæ religionis cœpit florere
virtutibus; nimirum ut psalmodiæ studiis vigilanter
insisteret, dura corpus inedia maceraret, atque a
sacris altaribus non recedens, quotidianum fere
omnipotenti Deo sacrificium laudis offerret. Inter
quas profecto piæ devotionis excubias, uberrimis
plerumque lacrymarum compunctionibus affinebat.

Porro autem Adraldus (126) abbas Bremensis mo-
nasterii, vir videlicet religiosus ac sanctæ conver-
sationis honestate conspicuus, qui discipulus ejus
extiterat, nobis aliquando retulit, quia vir Dei, dum
in eo quo postmodum defunctus 403 est languore
decumberet, illi præcepit ut ex calcularis abaci

vero, ut erat mente benignus, cum cognovit propter
se monachos dispersos, valde doluit. Paucis itaque
transactis diebus Franciam repedavit. Omnes illi
concorditer hunc Odilonem abbatem vocant; nec
aliam ejus nominis scripturam alibi vidisse sedatum,
præterquam in Othonis imperatoris unico
diplomate, quod Odilum pro Odilone nuncupatum
præfert. DUCHESN.

(124) Scribunt idem, et allegatorum jam auctorum
plerique: Qui tamen gentis, sive familiæ tacent no-
men. Verum illam Mercorii fuisse, sanctumque Odi-
lonem de Mercorio cognominatum suspicor, adjutus
testimonio Kalendarii Claromontensis Ecclesiæ, quod
i humanitate D. Savaronis exhibitum est hujusmodi:
Quarto Nonas Januarii, Octava S. Stephani, et Odi-
lonis abbatis et confessoris, pro quo festo librando
Odilo de Mercorio canonicus Claromontensis, et præ-
positus Brivatensis, promisit quadraginta solidos cen-
suales, aut reddere semel quadraginta libras, et debent
librari in missa, et in vespero dicti festi. Ad quid enim
pecuniam pro S. Odilonis abbatis festo librando
promisisset Odilo de Mercorio, nisi consanguineus
ejus, et ex eadem familia procreatus extitisset. Id.

(125) In Brivatensis [Brioude] vico scilicet. Unde
et Silviniacensis monachus in ejusdem Vita: Tan-
quam alter Isaac, inquit, sive Samuel Christo conse-
cratus, et Brivate apud S. Julianum gloriosum mar-
tyrem clericale sorte est donatus. Id.

(126) De quo et Chronici Cluniacensis scriptor, qui
corrupte Adraudum Uremetensis monasterii abbatem
vocant. Id.

supputatione colligeret quæ posset esse summa missarum, quas celebravit per spatium quinquaginta sex annorum, quibus monasterium rexit. In quo factoliquido deprehenditur, quam diuturna, quam indeficiens divini amoris flamma beati viri pectus excoxit, quod nimirum ab offerendis quotidie salutaribus hostiis cohibere tot curarum, tot ingruentium negotiorum sollicitudo non potuit.

In erogandis præterea eleemosynis ita largus erat, ut nonnulli dum eum omnia dispergentem sine eunctatione conspicerent, non dispensatorem, sed prodigum judicarent; præsertim quodam tempore dum fames valida Aquitaniam fines vehementer affligeret, ac plurimas Galliarum provincias pestilenter arctaret, exhaustis jam in pauperum usus ærariis, et horreis quorumcunque proventuum non mediocriter profligatis, mox etiam plurima sacrarii vasa confregit, insignia ecclesie ornamenta distraxit, coronæ quoque, quam sibi imperator (127) Henricus ob sui memoriam destinaverat, non pepercit. Ut igitur tam acerbæ fami (128), in quibus valuit, temperaret inopiam, quidquid hinc inde corradere potuit facultatum, in sustentationes et alimenta contradidit egenorum.

Quodam sane die, dum per publicum pius equitator incedit, duos in itinere pueros fame peremptos reperit. Mox equo desiliens, laneam, qua indutus erat, ad carnem subduxit sibi interulam, eaque prout velaminis quantitas permittebat, utrumque cadaver obvolvens, exhibet mortuis sepulturam. Nam et vespillones mercede conduxit, et funeris usque ad tumultum persecutus exsequiis, defunctis fratribus debitum humanæ pietatis exsolvit.

In eadem quoque gestorum ejus reperitur historia, quia corpus suum, non modo duris consueverat attenuare jejuniis, asperrimis edomare ciliciis, sed quibusdam ferreis nexibus coarctabat. In percipiendis autem ita se moderabatur eduliis, ut apposita quæque contingens, ac naturali duntaxat necessitati dispensative subserviens, et vanitatem superstitionis effugeret, et sobrietatis continentia reservaret. In

A promulgandis porro judiciis, ac modis pœnitentiæ præfigendis, tam pius erat, et tanta moerentibus humanitate compatiens, ut nequaquam ~~404~~ districtum patris imperium, sed maternum potius exhiberet affectum. Unde se reprehendentibus, hujusmodi verbis solebat eleganter alludere: *Etiamsi damnandus sim; inquit, malo tamen de misericordia, quam ex duritia vel crudelitate damnari.* Inter cæteros autem sanctos circa beatam Dei Genitricem tam ardentissima devotione flagrabat, ut constitutus in choro psallentium, cum ad illum veniret ex modulantium alternatione versiculum:

Tu ad liberandum suscepturus hominem,
Non horruisti Virginis uterum,

in terram se prosterneret; sicque per corpus ostenderet, quibus desiderii cœlestis in mente facibus æstuaret.

Vir igitur sanctus cum in bonis moribus per quotidiana piæ conversationis incrementa succresceret, seseque quotidie melior ad perfectionis culmen ferventius anhelaret, cœpit nonnullis coruscare miraculis; ut qui clarus erat in probitate morum, claresceret etiam in ostensione signorum; et qui in obtutibus omnipotentis Dei erat lucerna ardens, fieret etiam coram hominibus lucens (Joan. v). Unde divino disponente judicio factum est, ut quia de illis erat, quibus dictum est: *Vos estis lux mundi* (Matth. v), primum de luce miraculum exhiberet. Aliquando siquidem dum esset in quadam sui juris villa, quæ Bersoniacum dicitur, videt puerum, venustum quidem forma, sed cæcum a nativitate. Super quo consulens, didicit quia filius esset villici, et quia visum penitus nunquam habuisset. Cui mox pia benignitate compatiens, et apud se tacitis precibus latenter insistens, ut puta quia talia nondum expertus, advocat tandem parvulum, signum illi salutiferæ crucis in fronte depingit, et confestim visum, quæ natura negaverat, puer accepit.

Alio quoque tempore dum esset vir Dei apud suum quoddam monasterium (129), quod Vallis Aurea vocatur, quarta videlicet feria primæ quadragesi-

ANDREÆ CHESNII ET ANONYMI NOTÆ.

(127) Hujus Henrici liberalitatem in Cluniacenses, etsi non expresso coronæ nomine, commendat quoque Lemovicensis monachus in historia Aquitanorum his verbis: *Henricus imperator multa dona contulit cœnobio Cluniacensi.* Fuit autem is Henricus II nomine, filius Couradi, vel secundum alios gener: qui et Odilone defuncto, sicut refert Hildebertus episcopus Cenomanensis, S. Hugonis ejus in abbatia Cluniacensis successoris faciem videre, et familiaritatem adipisci desiderans, ut venire dignaretur ad se, supplicii voce postulavit. Postulantem pius Pater exaudivit; intravit Saxoniam, summo pariter et honore susceptus est et gaudio. Paucis ibi diebus peractis, ex petitione regis filium ejus sacro de fonte levavit; puero nomen patris imponens. Celebravit autem Pascha cum imperatore in Agrippina Colonia; Teuthonicis mirantibus in juvenili adhuc ætate cavitatem morum, conversationis mansuetudinem, vultus gratiam, verborum lenitatem. Quibus profecto virtutum indicibus, ita cum eo, et cum Cluniacensi monasterio regis est anima colligata, ac si rex ipse perpetuam

D cum eis amicitiam pepigisset. Henrici filius, Henricus tertius dictus, Henricum quartum genuit, qui et ipse tandem, veluti quidam dicunt apud Martinum Polonum lib. iv Chronici, imperio dimisso monachus Cluniacensis est effectus. Coronæ porro quam avum ejus Odiloni destinasse scribit Damianus, meminit item anonymus Silviniaci monachus in Vita ejusdem Odilonis, ubi ait, quod in usus pauperum confregit plurima vasa ecclesie, et ornamenta insignia, inter quæ etiam imperialem Henrici imperatoris coronam. DUCHESN.

(128) Exstat in tomo II Spicilegii Dacherii beati Odilonis epistola ad Garsiam regem Navarra, quæ ejusdem opem implorat tempore famis. Quare Mabillonius ea occasione ipsam scriptam credit. ANONYM.

(129) De quo et ipse Damianus postea: *Præterea, inquit, cum vir venerabilis apud quamdam ecclesiam monasterii, quod dicitur Vallis Aurea, cibum caperet.* DUCHESN.

malis hebdomadæ, quæ caput jejunii dicitur, sur-
gentibus a mensa fratribus, ille pugillum cineris
latentè implevit, et apposito pane discubuit. Cum-
que cinerem tanquam panem manducaret, ut potum
quoque, juxta Prophetam, cum fletu temperaret
(*Psal. ci*), innuit fratri ut clam sibi aquam nullo teste
deferret. Ille, quod erat jussus, implevit; aquam
405 attulit, quæ, dum labiis adhibetur, austerita-
tem vini redolere sentitur. Reprimit ergo manum,
abigit poculum, atque ut sibi aquam minister afferat
signis evidentibus imperat. Ad quod minister obstu-
puit; et vinum se a mensa referre qui aquam pro-
pinaverat admiratus expavit. Geminat tamen offi-
cium, vinum projicit, convasat aquam, denuo por-
rigit discumbenti. Sed ecce, dum aqua potanda re-
petitur, vinum rursus in poculo reperitur. Jam ita-
que vir sanctus, divinæ erga se pietatis beneficium
recognoscens, quod Deum sibi misericorditer indul-
gere considerat cum gratiarum actione percipere non
recusat.

Præterea, cum vir Dei cum Henrico rege, qui
postmodum factus est imperator, in Ticinensi simul
urbe consisteret, et Dominicæ nativitatis gloriam
celebraret, contigit ut velamen mensæ ejus, artifi-
ciosa textrini laboris operatione conspicuum, sacri-
lega fuisset fraude sublatum. Postquam autem vir
Dei cum rege discessit, fur qui rapuerat jam securus
proposuit velamen in foro venale. Sed dum illi dis-
positio cœlestis obsistit, sancta distrahi præda non
potuit. Ter igitur quod subduxerat inter nundina-
rum merces exposuit, tertio subtiliter attentavit, sed
cum emptoribus de pretio penitus convenire non
potuit, nec inter distrahentem et coementem pa-
cisci valuit venale commercium, quia divina dispo-
sitio conatibus hominum negavit effectum. Interea
sceleris hujus auctorem ultio divina corripuit, et
manus, quæ sacrilegium perpetraverant, ac pedes,
quibus raptor aufugerat, arefaciens, intolerabili
dolore constrinxit. Mox itaque compulsus languore
ad ecclesiam beati Maioli manibus alienis advehitur,
mantile sublatum ad reatus indicium coram cunctis
appenditur, et divina clementia ab omni populo, qui
percitus hujus famæ rumore confluerat, implora-
tur. Sic itaque beati Maioli meritis ac precibus fra-
trum sibi servientium sanus et incolumis factus
velamen reddidit alienum, et recepit semetipsum.
Probavit ergo quo præmio dignus esset qui beatum
offenderet Odilonem.

Alius quoque fur, cum vir Dei in eadem urbe
consisteret, stabulum ejus nocturnus irrupit, et

A equum cui specialiter ipse insidere consueverat
caute subduxit. Sed quia illis in partibus deprehendi
fur sacrilegus timuit, concitus ad oppidum Laudense
profugit. Securus itaque recognoscentium, proponit
equum, emptores invitat, vehiculum laudat, com-
mercium flagitat. Sed sic hominem divina dispositio
præpedivit, ut nec cum quolibet emptore componere,
nec animal potuisset pecunia permutare. Postremo
autem reversus ad se et pœnitentia **406** ductus
bestiam ad locum sui criminis conscium revocat, et
quid sibi contigerit ad sui confusionem et omnipo-
tentis Dei gloriam non occultat.

Vir idem venerabilis dum esset in itinere consti-
tutus, quia causa dictabat, Ticinum festinanter ac
sine mora transire cupiebat, sed intumescantibus
aquis, etiam navigium deerat. Protinus ergo consti-
sus in Deum, unum e famulis vocat, seque in no-
mine Christi præcedere per alveum fluminis imperat.
Obedit illico famulus, spumantes profluentium un-
darum cumulos ingredi non moratur, deinde vir
sanctus cum omni comitantium turba subsequitur,
et sic omnes in ulteriorem alvei crepidinem absque
ullo prorsus incommoditatis offendiculo transpo-
nuntur. Quod dum nonnulli qui aderant miraren-
tur, velut æmuli præcedentium, cœperunt attentare
meatum, sed mox ut adorti sunt extremos ceterioris
ripæ fluctus attingere, nisi equos sub celeritate re-
pressissent, profluentis aquæ submersi voragine
procul dubio naufragium pertulissent. Unus autem
ex his qui tunc aderant, ut tam insigne miraculum
vidit, obstupuit hominemque Dei ut suæ domus sub-
ire dignaretur hospitium fuis humiliter precibus
impetravit.

Intempestæ alias noctis silentio vis venti vehe-
mentior irruit et lucernam, quæ in dormientium
cubiculo dependebat, exstinxit. Expergefactus autem
cubicularius, cum lumen agnovisset extinctum, ad
abigendam noctis tenebræ caliginem, divini lumi-
nis insulgere postulat claritatem. Deus, inquit,
omnipotens, qui lumen es verum, pro amore servi
tui Odilonis, ab hac domo tenebras dimove eamque
gratiæ tuæ luce perfunde. Confestim de cœlo co-
ruscæ lucis splendor emicuit, et totam domum su-
perni splendoris claritas illustravit. Si ergo hoc
agebat Odilo tunc sopore depressus, quid putas nunc
D apud Deum potest carnalis sarcinæ corruptione so-
lutus?

Paulo ante nativitatem Domini, per hiemalium
inclementiam imbrium sanctus senex ad beati Mar-
celli martyris monasterium (150) festinabat. Vene-

ANDRÆ CHESNII ET ANONYMI NOTÆ.

(150) Quod Guntchramnus Burgundiæ rex juxta Ca-
bilonem condidit, ut notat Fredegarius in Appendice
ad Gregorium his verbis: Anno 24 regni sui, divino
amore ecclesiam beati Marcelli, ubi ipse pretiosus
requiescit in corpore, quæ in suburbano quidem Ca-
bilonensi, sed tamen in Sequano est territorio, miri-
fice et solerter ædificare jussit, ibique monachis con-
gregatis monasterium condidit, ipsamque ecclesiam
rebus plurimis ditavit. Longe vero postea nobilissimus

comes Cabilonensis Gausfredus, inquit Theobaldus,
et ipse comes Cabilonensis in præcepto quod p. 514
(in Biblioth. Cluniac.) integrum posuimus, accessit ad
beatæ recordationis abbatem Maiolum et comendavit
illi monasterium hoc, in suburbio Cabilonensis civi-
tatis a Guntchramno prædicto nobilissimo et religioso
rege magnifice constructum, ubi requiescit corpus
beati Marcelli martyris, eo tenore ut religionem mo-
nastici ordinis, quæ pene abolita fuerat, reformaret,

run. autem ad quoddam flumen, quod ita fluctibus A exundantibus inhorruerat, ut prorsus intransmeabile videretur. Confisus autem in Domino dirigit prævium, qui vada prætentet, et ipse mox cum comitibus subsequens, pertransivit illæsus. Sed in hoc vadantium transitu illud mirabile fuit, quia cum cæteris aqua perlingeret usque ad femora, viro Dei nec corrigia quidem pedis aquarum est inundatione perfusa. In illo scilicet solo madoris sui perdidit unda vires: in reliquis autem naturalem ingenitæ viris (151) exhibuit facultatem. Istum aqua tangere potuit, humidare non potuit; 407 illos autem, quod natura dictaverat, undique madefecit.

Præterea dum vir Domini apud monasterium beati Martini, quod ad Publicam (152) stratam dicitur, receptus esset hospitio, sicut moris erat, ut B ubicunque maneret quocunque se verteret, monachorum illico frequentia non deesset, non parvus ei cœtus fratrum alluxit. Quos ille cum alacritate suscipiens, et prius eis ineffabilis eloquii familiaritate communicat et postmodum, ut sibi pro charitate convescantur invitat. Sed dum in longum sermo protrahitur, semotim quosdam ex familia servos accipit; utrum sit unde resici fratres valeant invitati solerter inquiri. Qui de cæteris quidem alimentis constare perhibent quantitatem, de piscibus autem pene nihil esse quod ad tantam hominum perveniat multitudinem. Ad quos ille, in nomine, inquit, illius qui novit quinque millia hominum ex pane modico et gemino pisce reficere (*Luc. ix; Joan. vi*), non quasi nihil, ut dicitis, sed uberrimam nobis et hospiti- C bus nostris piscium copiam ministrare. Cum igitur mensæ discumbentium pauci qui aderant pisces a dapiferis inferuntur, cœpit esca in manibus discumbentium crescere, et quo magis a convescantium turba consumitur exuberantius abundare, adeo ut satiatis omnibus plurima superesset, quæ non modo servitoribus cunctis, sed et aliis, si supervenirent, oblata sufficerent. Cui protinus famuli, ecce, Pater, inquit, quod pusillanimitas nostra non credidit, vestræ fidei meritum divinitus impetravit. Jam non dubitare didicimus, si promissionem vestram in articulo cujuslibet difficultatis audimus. At ille, ut semper erat mitis et humilis, non suæ fidei quod divinitus factum erat ascripsit, sed illorum potius D obedientiæ et sanctorum hospitem meritis impu-
tavit.

Huic etiam illud non dissimile est quia, cum Dei famulus in Romana urbe consisteret et hospitium in monte Aventino apud monasterium beatæ Dei Genitricis haberet, contigit ut, sicut illius urbis familiare

ANDRÆ CHESNII ET ANONYMI NOTÆ.

*jura et possessiones ad ipsum locum pertinentes exco-
leret, et ut ipse et successores ejus Cluniacenses
abbates perpetualiter haberent et possiderent.* DOCHESN.

(151) Viris videtur usurpasse pro genitivo a vis.

(152) In Vita Jotsaldi legitur, lib. II, c. 8: *Est prope sanctum Dionysium monasteriolum in honore S. Martini consecratum, et vulgariter ad Publicam Stratam dictum.* Quibus verbis hæc adnotavit erudi-

est, omnino tale vinum deesset quod sancto viro saporis habilitate congrueret. Inquiri ergo abbatem loci utrum melius habeat. Qui se confestim et proficitur habere, et quantum ipse præceperit libenter afferre. Vir autem Domini modicum, quod ante se erat vasculum, dedit; ut sibi plenum deferretur expetuit. Allatum ergo ante se posuit, et ipse potissimum more pincernæ sibi duntaxat et abbati, qui juxta se discumbebat, expendit. Cumque jam a mensa surgendum refectio completa dictaret, et paululum adhuc vini in vasculo superesset, Pater sanctus blande subridens: Non, inquit, fratres 408 mei, plene circa vos officium charitatis exhibui, qui vinum, quod mihi sapuit, vobiscum participare neglexi. Arripiens ergo cyathum, infudit merum, singulis singulum pro benedictione largitur. Res mira: Cum fratres essent fere duodecim, et eis bibentibus potus copia non defecit, et eorum completo numero nil omnino superfuit. Illis itaque quod factum fuerat admirantibus, vir veræ humilitatis custos, ut in alium divinæ gratiæ munus impelleret et ipse favoris humani gloriam declinaret, charitati duntaxat illius qui vinum dedit miraculum supernæ benedictionis applicuit.

Dehinc dum egressus Roma reverteretur ad propria, quidam intra Taurinensem urbem nimium febris patiebatur ardorem. Hic furtive per ministros aquam, qua vir Domini manus abluebat, accepit, fideliter bibit, et sic absque mora deposita prorsus omni febricitatione convaleuit.

Jamque Jovini montis prærupta conscendens ob-
vios habuit pauperes, præ difficilis viæ lassitudine potum æstuanti desiderio flagitantes. Pius itaque Pater sui negligens, aliis in necessitate compatiens, jussit ut quidquid vini propriis haberetur in vasculis absque ulla reservationis industria, vel potus diffidentia, præberetur egenis. Paulo post, necessitate naturæ cogente, discumbunt omnes ut capiant cibum. Et ecce utres, qui studio fuerant piæ compassionis exhausti, vino reperiuntur, Deo scilicet debium persolvente, repleti. Nam, juxta Scripturam: *Qui dat pauperi, Domino sceneratur (Prov: xix)*. In hoc ergo felici commercio, ubi Dominus debitor famulus fuerat scenerator, quod a servo fideliter est depositum a bono debitore non seganter est solutum.

Aliquando imperator Henricus dum apposita mensa discumberet, vas illi holovitreum valde pretiosum et Alexandrini operis arte compositum, cum tritis est pigmentis allatum. Mox advocat duos aulæ regiæ capellanos, Albericum videlicet et Landolphum,

tissimus Mabillonius: *Substitit hodieque ecclesia S. Dionysii de Sira. a. v. go Saint-Denis de l'Estree, ubi visuntur vetustissima sepulcra SS. Dionysii et sociorum. Nulli ibi habitant monachi, quamvis redditus pinguissimi sint, qui a priore commendatario percipiuntur. Juxta hanc ecclesiam alia habetur parochialis titulo insignita sub sancti Martini patrocinio.* ANONYMUS.

quorum alter Cumanæ (155), alter vero Taurinensis A
Ecclesiæ postmodum episcopi facti sunt. His itaque
vasculum tradidit, et per eos beato viro Odiloni odo-
riferi nectaris xenium destinavit. Quod profecto va-
sculum capellani sancto viro, prout decebat, humiliter
offerunt, ac pro eo postmodum redituri ad regis in-
terim convivium revertuntur. Paulo vero post, sicut
humanæ curiositatis mos est, ut nova quælibet et
insueta inhiante aspiciat, cœperunt monachi præ-
fatum vas sub admirationis intuitu contrectare, et
de manu in manum solerter inspiciendo transpo-
nere, cum ecce de manibus incaute se tenentium
labitur, et ut fragilis est 409 naturæ, continuo
frangitur. Quod mox ut vir sanctus accidisse co-
gnovit, graviter tulit et præsertim clericis, qui de-
liquérant, paterna pietate condoluit, ne videlicet B
Augustum innocentes offenderent, et non modo
jacturam gratiæ, sed et regii motus periculum sus-
tinerent. Mox ergo cum fratribus ecclesiam pius
Pater ingreditur, et ne hi qui erant immunes a
culpa motum regiæ indignationis incurrant, oratio-
nibus et psalmis incumbens, clementiam divinitatis
implorat. Jam igitur, oratione completa, vir Dei
fractum sibi vas jubet afferri; manibus contrectat,
oculis undique subtiliter inspicit, et ecce nulla
prorsus in eo fracturæ vestigia deprehendit. Tunc
indignatus in fratres, eos cum austeritate redarguit
cur vas conquerentur confractum quod omnino
permanserat illibatum. Illi vero, vehementer attoniti
tam evidentis ostensione miraculi, et austeritatem
corripientis libenter accipiunt, et ad referendas C
omnipotenti Deo gratias ferventius accenduntur.

Præterea religiosus quidam vir oriundus de pago
Rotenensi [*de Rolez*], revertebatur ab Hierosolymis,
qui dum mare transiret, quod a Sicilia versus
Thessalonicam per plurima fluctuum periculosa loca
protenditur, eumque cum multis aliis furentium ven-
torum horror impelleret, applicuerunt ad insulam

ANDRÆ CHESNII ET ANONYMI NOTÆ.

(155) Nempe, *Comensis*, qui et *Cumanus* sæpius dici-
tur. *Comum*, vulgo *Como*, Insubriæ urbs est; *Cu-
mæ* vero, italice *Cuma*, Campaniæ. Inter episcopos
Cumanos nullus occurrit Albericus; secus inter
Comenses. Albericus enim per ea tempora celebris
est, utpote de Ecclesia et de monastico ordine
optime meritis. Vide Ital. Sacr. Ughelli, tom. V.
ANONYM.

(154) Narrant idem Sigebertus, Vincentius, Joannes
Parisiensis, Bernardus Guidonis, et alii. Sed ad
illustrandam cum eorum, tum Damiani nostri nar-
rationem, de flammis illis, in quibus animas repro-
horum diversa pro meritorum qualitate tormenta
luere referunt, nulla melius facere possunt exempla,
quam quæ Damianus ipse recitat epist. 9, lib. 1, de
Pandulpho Capuæ principe et Joanne magistro mi-
litum Neapolitanæ civitatis. Mortuis enim illis, in-
quit, Siciliæ mons *Vesuvius*, unde videlicet gehenna
frequenter eructat, in flamma erupit. Nam quando-
cunque in illis partibus reprobis dives moritur, ignis
erumpere prædicto de monte videtur. tantaque sul-
phureæ resinæ congeries ex ipso Vesuvio protinus
fluit, ut torrentem faciat atque decurrente impetu in

quandam, sive rupem, ubi sanctus quidam servus
Dei manebat inclusus. Rotenensis itaque vir, illic
aliquandiu commorans et tranquillitatem sedandi
maris exspectans, delectabatur cum servo Dei fre-
quenter habere colloquium. Sed dum hinc nonnulla
dicuntur, illinc plurima referuntur, perquisitus
hospes a viro unde genus duceret, originaliter Aquit-
tanum se esse respondit. Requisitus insuper utrum
cœnobium illud, quod dicitur Cluniacum, et Odilo-
nem ejusdem locinossent abbatem, optime quod quæ-
rebat se nosse perhibuit. Siscitatur homo cur hoc
Dei servus ab eo requirat. Ad quem ille: Sunt, in-
quit, vicina nobis loca, ex quibus gravissima 410
flammarum furentium evomuntur incendia (154), in
quibus etiam locis (155) animæ reproborum diversa
luunt pro meritorum qualitate tormenta. Ad quorum
semper exaggeranda supplicia innumerabiles sunt
dæmones deputati, qui intolerabiles eorum pœnas
quotidie renovant; et eos ad rediviva supplicia in-
desinenter instaurant. Quos tamen ego frequenter
audivi querulis lamentationibus ejulantes et lacry-
mabili vociferatione desidentes, quod orationibus et
eleemosynis quorundam adversus eos infœderabili-
ter concertantium frequenter ex eorum manibus
eriperentur animæ damnatorum (156). Inter cætera
de Cluniacensium cœtu permaximam et eorum abba-
te querimoniam faciunt, quia quam sæpe per eos
sui juris vernaculo perdunt. Quamobrem per ter-
ribile Dei nomen obtestor, ut sanctis fratribus illic
hæc quæ tibi dixi fideliter referas, et ex nostra quo-
que illis parte denunties ut eleemosynis et orationi-
bus magis ac magis insistant, ac præsertim hujus
intuitu ut de manibus dæmonum eos qui ab illis
cruciantur educant quatenus de quotidianis eorum
rapinis et luctus inferatur generis humani inimico
et gaudium multiplicetur in cœlo. Aliquanto post
homo regressus in patriam, quidquid ex viri Dei
relatione didicerat, beato patri et sanctæ congrega-
tioni fideliter narrat. Tunc venerabilis pater Odilo

mare descendat. Ubi scilicet corporaliter videri potest,
quod in Apocalypsi Joannis de reprobis dicitur. Quia
pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure,
quod est mors secunda. Et paulo post: Enimvero et
Salernitanus princeps cum procul aspexisset quadam
die de prædicto monte Vesuvio piceas atque sulphureas
repente flammæ erumpere, protinus ait: Procul dubio
sceleratus aliquis dives moriturus est atque ad inferos
descensurus; sed o cæca mens reprobis hominis! su-
perveniente siquidem proxima nocte, dum securus
cum meretrice concumberet, expiravit. DUCHESN.

(155) Hæc loca *Vesuvius mons* ab eodem Damiano
vocantur epist. 9, lib. primo, sicut ex præcedenti
notatione patet, ab incolis autem ut Sigebertus ait,
Ollæ Vulcani. Id.

(156) Non in perpetuum, scilicet, sed ad tempus,
damnatorum, seu purgatoris potius addictorum pœ-
nis, quæ nonnunquam etiam infernales appellantur,
ut apud Sigebertum, *Stephanus papa dixit se infer-
nalibus pœnis cruciari, sed sperare se interventu Odi-
lonis abbatis veniam posse consequi*. Et sic quoque
beatum Augustinum interdum accipere condemna-
tionem dicitur ex cap. 110 Enchiridii. Id.

per omnia monasteria sua constituit generale decretum (157) ut, sicut primo die mensis Novembris, juxta universalis Ecclesiae regulam, omnium Sanctorum solemnitas agitur, ita sequenti die in psalmis et eleemosynis et praecipue missarum solemnibus omnium in Christo quiescentium memoria celebretur (158).

Si quis autem non generalitate contentus, quis specialiter per B. Odilonem de poenis ultricibus sit ereptus inquirat, quid de reliquis sentiat, in papa Benedicto (159) evidenter addiscat: ut in Romanorum pontifice, qui omnium Christianorum caput est, valeat liquido conjici quid de caeteris merito debeat aestimari. Apostolicus (140) ¶ igitur iste quem diximus, dum adhuc viveret, beatum virum affectuose dilexit, reverenter excoluit, et apostolorum limina frequentanti necessarij sumptus optima saepe subsidia ministravit. Huic plane mox, ut obiit, germanus ejus Joannes in apostolica dignitate successit. Jam vero postquam humanis rebus exemptus est, non parvi temporis evoluto curriculo, jam dictus papa Joanni Portuensi episcopo, et aliis duobus, quorum nomina nobis nota non sunt, per speciem nocturnae visionis apparuit, eisque quia poenalibus esset constitutus in tenebris, indicavit: hoc insuper addens, qualiter B. Odilonis venerabilibus meritis eum superna censura liberare decreverit a tormentis. Obsecrat itaque per eos et humiliter flagitat ut frater ejus ad praefatum unicae pietatis virum agilem quantocius veredarium dirigat, eumque suppliciter obsecrans, pro se orare deponat. Protinus idem Joannes Portuensis episcopus, auctoritatis apostolicae fultus epistolis, concito gradu Papiam usque pervenit. Ubi longo et immoderate fortassis accelerato fractas itinere, per monachos coenobii B. Majoli (141) apostolicae legationis apochas dirigit, omnemque per eos sancto viro seriem a se conspectae visionis exponit. Enimvero divino factum esse constat judicio, ut eum apud Cluniacense monasterium apostolicae legationis bajulus inveniret. Praecipit

ANDREAE CHESNII ET ANONYMI NOTAE.

(157) Decretum hoc Cluniacenses *Statutum de defunctis* appellant, habeturque pag. 350 hujus Bibliothecae. DUCHESN.

(158) Ritus, qui, ut Sigebertus addit, a monasteriis Cluniacensis ordinis ad multas Ecclesias postea transiens, fidelium defunctorum memoriam ubique solemnizari fecit. Id.

(159) Benedictum VIII nomine intelligit, de quo et idem Damianus epist. 9, lib. primo, et Sigebertus in Chronicis, ubi tamen male Stephanum pro Benedicto appellat. Joannes enim Portuensis episcopus, cui post obitum apparuit, non fuit frater Stephani, sed Benedicti VIII, sicut docet Baronius ad annum 1024. Id.

(140) Id est papa, sive pontifex Romanus. Auctor Vitae Caroli Magni, sed post laudes, a domno apostolico more antiquorum principum adoratus est. Et Pipinus in fund. Figiaci, Placuit etiam nobis, et domino reverendo apostolico. Unde olim scriptoribus nostris vernaculis apostole et apostole olim dictus est. Guidonis Biblia:

De nostre pere l'apostole
Voulzisse qu'il semblast l'estoile.

A itaque venerabilis Pater pro illo psalmodias et orationes ab omnibus privatim ac publice fieri, eleemosynas indigentibus erogari, sacrificium Deo mysterii salutaris offerri. Nec in illo duntaxat loco id statuere contentus fuit, sed et per omnia sui regiminis monasteria ejusdem sanctionis edicta mandavit. Cumque hoc fratres intentissima devotione satagerent, et ex ara sanctorum pectorum fraternae charitatis flamma prosiliens divinae clementiae sacrarium penetraret, jam praefixi temporis terminus propinquabat; et ecce quidam sanctae conversationis monachus, Heldebertus nomine, qui videlicet hoc obedientiae fungebatur officio ut inopes aleret, indigentibus subsidia ministraret; hic itaque per soporem vidit quod quidam pulcher, ac serenus aspectu, ac solemnitate quodam nitore conspicuus claustrum monasterii magno candidarum agmine constipatus ingrederetur. In capitulum deinde, ubi frater Odilo cum fratribus residebat, intravit, ad ejus genua caput humiliter flexit, eique, sicut in gestu corporis videbatur, gratias egit. Cumque frater ille, qui hoc in visione contemplabatur, inquireret quisnam esset ille tam decorus ac fulgidus, qui sancto viro salutationis officium exhiberet, responsum est ei quia ille esset Benedictus, summæ sedis episcopus, qui nimirum idcirco viro Dei gratias ageret, quia piis ejus sanctorumque fratrum precibus tartarei cruciatus evasisset interitum, et cum beatis civibus quieturus supernae Hierusalem meruisset ingressum.

In hoc valet liquido deprehendi quae de meritis B. Odilonis opinio jure possit haberi, cum is nimirum qui, juxta privilegium apostolicae dignitatis, claves Ecclesiae praecunctis mortalibus tenuit, qui ligandi atque solvendi vires praeminenti quodam jure possedit, in illo jam invisibili examine constitutus, non aliter quam precibus istius vel a peccatis solvi, vel de poenali potuit supplicio liberari.

Porro autem dum aliquando in monasterio moraretur quod Paterniacum (142) dicitur, erat ibi quidam puerulus monachus, nomine Rodolphus,

Et Guillelmus de Nangiaco in Chronicis: *Ichest Roy de France Pepin enoist, et couronna primierement Sainct Boniface l'Evesque de Majance par l'authorité de l'Apostole Zacharie.* Sed hoc tam frequens et usitatum, ut alia probatione indigere non videatur. Id.

(141) Papiensis nempe, quod ipsius Odilonis industria non parum auctum est, ut asserit anonymus Silviniaci monachus, qui S. Majoli nobilissimum apud Papiam locum appellat. Id.

(142) Monasterium hoc ab Adalheida imperatrice conditum in Lausanensi dioecesi, et Maiolo Cluniacensi abbati, suisque successoribus commissum, uti refert idem ipse Odilo in Vita sanctae Adalheidæ his verbis: *In patris vero, Rodolphi videlicet nobilissimi regis, et domni Chuonradi fratris regno, loco videlicet Paterniaco, ubi matrem reginam vocabulo Bertam Deo in omni bonitate devotam sepulturae tradidit, in honorem Dei Genitricis monasterium condidit, et sanctissimo patri Majolo, suisque successoribus sua munificentia, et fratris sui Chuonradi regis praecepto ordinandum perpetuo commisit.* Et aliquando post: *In ipso quoque tempore monasterium Paterniacum*

quem struma quædam gutturis intumescens deturpaverat usque adeo ut claritatem vocis auferret, et insuper quodammodo minaretur quod sibi etiam aliquando auditum interciperet. Quem ad se vir Dei vere misericors advocat, palpante manu locum tumoris attrectat, deinde signum crucis plagæ gutturis imprimit, et divina quædam verba dicens, mox abire permittit. Deinde mirum in modum, sicut in aliis morbus ille, postquam semel oboritur, in dies solet excrescere totumque guttur miserabiliter occupare, sic in isto versa vice cœpit ex tunc sensim quotidie detumescere, donec pestis illa funditus evanesceret, et guttur pueri ad naturalem se speciem per omnia reformaret.

Alio quoque tempore de monasterio (145) quod est in Jurensi territorio constitutum, vir sanctus **413** exierat, et ad Gebennensem (144) urbem cœpto itinere contendebat. Cum autem ad quemdam concavæ profunditatis fluvium devenisset, accidit ut mulus qui hominis Dei suppellectilem, libros scilicet ac lectulum, deferebat, a publico vado procul aberrans, in profundiorum alvei voraginem caderet, sicque raptatus a gurgite, nullo membrorum, nisi solo capite, fluctibus emerit. Qui tandem e naufragio protractus educitur, ad perscrutandum utrum res et maxime libri perierint, desagmatur. Miro itaque supernæ dispensationis ordine, libri simul cum lectulo ita a fluctibus reperiuntur intacti, ut ne tenui quidem aquæ stilla videantur aspersi. Mantilia vero simul et manutergia prorsus undique reperta sunt madida. Ubi notandum quam pervigil **C** fuerit erga servum suum divina protectio, ut ea vi-

ANDRÆ CHESNII ET ANONYMI NOTÆ.

adit, quod ipsa ad honorem Dei Genitricis pro remedio animæ suæ matris ibi requiescentis, tam ex maternis rebus nobiliter condidit. Imo et Odilonis abbatis tempore Paterniacus iste, sicut ait monachus Silviacensis, ob Dei amorem Genitricis sibi delectabilis locus, in ædificiis, in possessionibus, et ornamentis amplissime dilatatus crevit. DUCHESN.

(143) Romanum monasterium notari suspicor quod et ipsum Lausanensi diœcesi situm est, et ab Adalheide Rodulphi regis sorore forsitan etiam Odiloni suisque in Cluniacensi cœnobio successoribus commissum. In Chartulario namque Cluniacensi regale præceptum exstat, quo Rodolphus rex monasterium hoc Adalheidi sorori suæ concessit in vita sua, et ut haberet post decessum suum potestatem relinquendi cuicumque vellet. Præcepti tenor hic **D** est :

De Romano monasterio.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, Rodolphus divina favente clementia rex. Cum conveniat regiam eminentiam ut erga subjectos benignum præbeat auditum, et justam petitionem eorum ad effectum perducatur, decet maxime ut qui promptissima devotione in ejus servitio intendunt, liberalitatem clementer impertiat. Ac per hoc noverit omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium tam præsentium quam videlicet et futurorum solertia, quoniam accessit ad præsentiam magnitudinis nostræ dulcissima ac dilectissima Adalheidis soror mea, petens et supplicans, ut abbatiam Romani monasterii, quæ constructa habetur in honorem beati Petri apostolorum principis, et est sita in comitatu Waldense, per præceptum nostræ regalis dignitatis ei in vita sua concederemus,

A delictis quæ ablui frequentius indigent, madere permitteret, quæ vero madescere sine damno non possunt, a contactu fluctuum immunita custodiret.

In eodem quoque Jurensi monasterio vir Domini Odilo aliquando constitutus, reperit puerum nomine Gerardum terribili caducæ passionis languore detentum. Qui sæpissime quasi lunaticus corruerat, et sic eum occidui languoris impetus obruere consueverat, ut in eo neque vox, neque memoria, neque prorsus aliqua membrorum officia remanerent, ac fere a mortuo nihil distaret. Huic homo Dei misericorditer condescendens, fratribus ut pro eo Dei clementiam deprecantur injungit, ipse vero ad sacrosanctum altare, missam celebraturus, accedit; ager etiam ut interesset admonuit. Cui mox eucharistiæ salutaris munus tradidit; deinde, sicut sibi moris erat, sanctificatam aquam **414** cum B. Majoli calice propinavit. Nec mora, protinus a puero languor omnis abscessit, salus optata succedit; et sic per merita beati viri resituti sibi vigoris incolumitas permansit.

Aliquando vir Domini per prærupta Jurensium Alpium iter habebat, et repente sagmarius nonnullis oneratus sarcinis per montis dexera collabitur, atque per aspera rupium scopulorumque præcipitia usque ad vallis infimæ profunda raptatur. Ministri protinus in illud lubricæ ruinæ præcipitium descendentes, nonnulla quidem de sarcinulis, quæ passim dispersa fuerant, illasa reperiunt, librum tamen Sacramentorum aureis litteris exaratum, cum vitreis quibusdam vasculis anaglypha fusilitate cælati, deesse perpendunt. Quibus interim recedentes omissis,

et ut haberet post decessum potestatem relinquendi cuicumque voluerit hæredum suorum. Quam petitionem intimo ex corde suscepimus, et per auctoritatem, quam habemus principalem, jam dictam abbatiam Romanam eidem largimur dum vixerit. Cum autem Deus eam a corpore vocare dignatus fuerit, habeat licentiam et omnem facultatem relinquere eam cuicumque elegerit de suis hæredibus. Atque ut hæc nostra largitio firmiter habeatur, et per cuncta sæcula inconvulsa servetur, manu nostrâ subterfirmavimus, et de annuli nostri impressione sigillari præcipimus.

Signum Rodulphi piissimi regis.

Berengarius notarius ad vicem Theodorici archiepiscopi et cancellarii recognovi.

Datum iv Idus Junias anno 10 propitio Rodulphi piissimi regis I, anno ab Incarnatione Domini 988, indiet. vi. Actum Vabrac in Dei nomine. Amen.

Quidquid sit, et data præcepti Romanum monasterium alio quam Odilonis tempore Cluniacensis cœnobii membrum fieri non potuisse demonstrat, et anonymus Silviniaci monachus ab eodem ipso Odilone reædificatum a fundo testatur. **Id.**

(144) In qua antiqua et nobilis sancti Victoris ecclesia, quæ et ipsa juris Cluniacensis, et ab eodem rursus Odilone reparata, sicut idem monachus affirmat. **Id.**

Duchesnius legit ad Genuensem urbem, quæ intelligi potest pro Genua, seu Janua dicta, vulgo Genova. Attamen de Gebennensi urbe, vulgo Ginevra, hic sermonem esse satis constat ex dictis a Mabillonio in Elogio sancti Odilonis, n. 74, sæc. vi, p. 1. **ANONYMUS.**

hospitium subeunt, corpora fessa reficiunt, et nocturno soporati silentio quieverunt. Mane autem facto, mature surgentes, ad locum illum celeriter redeunt, et curiosius quæque diverticula perlustrantes, omnia quæ periisse suspicabantur inveniunt: vasa nimium vitrea reperiuntur illæsa; deauratus etiam liber, cum tempus scilicet imbriferum inhorresceret, a nulla prorsus est pluviarum inundatione contactus. Sic itaque beati viri meritis, et vitrum frangere præceptis ruina non potuit, et perfundere codicem inundantium imbrum densitas ignoravit.

Nobilis quidam vir, dum jaceret sub arbore, particula corticis in ejus oculum cecidit, cui non modo lumen omnino turbavit, sed et aliarum calamitatum multiplex pondus invexit. Nam cum id quod oculo semel insederat nullo modo potuisset expelli, fugit **B** somnus ab oculis; et non modo jam homo non dormire, sed nec **415** ciborum quidem valebat alimenta percipere. Quem seorsum vir sanctus adducens, signum sibi crucis impressit, ac mox insufflans super locum doloris halavit; deinde promittens se salutare pro eo victimas oblaturum, abiit. Abscedente itaque viro Dei, protinus homo suaviter obdormivit: evigilans autem, particulam corticis ab oculo non sine lanugine quadam projecit, et e vestigio factus incolumis, nullam de cætero doloris hujus molestiam sensit.

Cuidam Turonensis Ecclesie clerico lethale ulcus in brachio pestilenter excreverat, ut sibi jam non languoris ægritudinem, sed ipsam potius intermineretur et mortem. Cumque vir Dei Lucensi (**145**) teneretur hospitio, accedit clericus, et periculum tam pestiferæ calamitatis ostendit. Quod ille quasi videre dissimulans, latenter brachium apprehendit, vivificæ crucis signaculum imprimit, eumque dimittens, ut sibi caute provideat præcipit. Qui paulo post, dum locum ulceris curiosius attendere studuit, nulla prorsus vestigia deleti languoris invenit. Stupefactus igitur novitate miraculi, ad hominem Dei præsto regreditur; quid sibi contigerit, non tam relatione verbi quam ostensione sui brachii evidentissime confitetur. Quod ille satis moleste tulit, eumque a suo conspectu cum indignatione exturbavit. Nam tanquam venena serpentium, sic rumores hominum fugiebat. Asserebat enim quia quantumlibet sublime sancti operis ædificium per vanæ gloriæ subito corrui appetitum.

Præterea miles quidam tam mentis inops erat effectus, ut postposita penitus omni cura privata vel publica, per devia solivagus et nudus erraret, inconditas voces emitteret, et tanquam dæmoniacum se per inordinati gestus insaniam exhiberet. Cui vir Domini paterna pietate compatiens, simul cum fratribus ante altare sancti Petri prosternitur, divinam clementiam cum psalmis et litanis implorat, ut pe-

A rire creaturam suam sub hujus furoris insaniam non permittat. Hinc ab oratione consurgens, ad eum qui patiebatur accedit, aqua sanctificationis aspergit, atque, ut ex ea bibat, suadendo compellit. Qui non multo post ad Cluniacum sanus et incolumis venit, xenia piscium detulit, et quia sibi plenissime redditus esset, gratias referens, indicavit.

Alius quoque miles efficaciam edendi sermonis amiserat. Hic per visionem admonitus est ut si aquam qua manus beati Odilonis abluebantur hauriret, hac sibi loquendi vires et amissæ lingue officium procul dubio reformaret. Aqua igitur per ministros fideli furto subripitur, altera etiam aqua a viro Dei benedicta de calice sancti Maioli muto transmittitur. Quas ille cum nimia devotione suscipiens, mutatis vestibus ingressus ecclesiam, quia lingua non poterat, ore cordis oravit; et sic poculo benedictionis accepto, reparatum sibi locutionis officium recognovit. Mox etiam expedite loquens, mirum de se spectaculum cernentibus **416** dedit, et quid beatus Odilo apud Deum posset evidenter innotuit.

Præterea cum vir venerabilis apud quamdam ecclesiam monasterii quod dicitur Vallis Aurea cibum caperet, sed locum magna vini laborare penuria didicisset, ne gravaret fratrem qui eum cum alacritate susceperat, hoc in commune præfixit, ut quisque decumbentium uno tantum scypho contentus esset, solis autem monachis pincerna poculum geminaret. Mensura tamen exceditur, et largus ad bibendum potus cunctis epulantibus exhibetur. Enimvero cum vas illud vinarium et unum duntaxat esset et modicum, non modo tot indiscrete bibentibus non defecit, sed et illis recedentibus, absque ulla diminutione repertum est plenum, ut per hoc evidentibus clarescat indicis quia vir Domini non tantum id apud Deum potuit impetrare quod petiit, sed et nonnulla per eum virtutum signa divinitus ostensa sunt, quæ nescivit. Et de signis quidem atque virtutibus quas vir sanctus adhuc in corpore constitutus ostendit ista sufficiunt; nunc ad explicandum felicem ejus obitum, auxiliante Domino, propinquemus.

Enimvero quanquam homo Dei sublimiter se in spiritualibus studiis et divina contemplatione suspenderit, in corpore tamen utilitatis industria non mediocriter laboravit. Monasteria scilicet nonnulla a fundamentis erexit; alia vel jam seniruta, vel ruinam forte minantia, reparavit. Dilatavit illis prædia, nonnullis etiam insignia contulit ornamenta. Quæ vero monasteria nova condiderit, quibus parietina tantum, et sarta tecta collatis sumptibus instauraverit, enumerare per ordinem idcirco postponimus, ne prolixitate styli lacinias contexere videamur, præsertim cum in ipsis vivis operibus gestorum fidem multo clarius experiantur oculi, quam nullo sermone valeant narrari. Dispensationis quoque ge-

ANDREÆ CHESNII ET ANONYMI NOTÆ.

(145) *Lucense* dixit, quod Glaber Rodolphus, et alii *Lucense*, a Lucis, seu Lochis, pagi Turonensis urbe: quæ Gallice *Loches* dicitur. DUCHESN. — At-

tamen Mabillonius intelligendum hic esse de Lucensi urbe, quæ respublica est in Etruria, vulgò *Lucca*. ANONYM.

minæ moderator insignis, et in spiritali studio coram divinis obtutibus fulsit, et in terreni laboris industria non mediocriter floruit.

Porro cum vir Domini jam in extremis ageret, per quinquennium fere compulsus est gravissimi languoris molestia cruciari. Mox itaque beatorum apostolorum limina festinat invisere, ut quasi sub eorum pedibus, si sibi daretur quod semper in votis habuerat, posset ex hoc mundo transire. Verumtamen quia *non est in homine via ejus* (Jerem. x), aliter sibi contigit quam speravit. Per quatuor plane menses illic ægritudine detentus elanguit; deinceps contra spem aliquantulum convalescens, ad propria remeavit. Cluniacum itaque deveniens, per annum fere totus in oratione permansit, seseque, quantum ægritudo permisit, jejuniis ac vigiliis vehementer afflixit. Decrevit autem ut, antequam debitum conditionis humanæ persolveret, quæque monasteria sua circumiens sanctæ admonitionis studio visitaret. Expeditione igitur sanctæ hujus ædificationis incepta, Silviniacum 417 devenit; ibique se circa festivitatem Dominicæ Circumcisionis ex sæculo hoc migraturum manifeste dixit. Porro autem cum jam in agonis esset angustia constitutus, diabolus astarcospexit, eumque per nomen tremendi Judicis, ut abscederet, terribiliter increpavit.

Anno itaque Dominicæ Incarnationis 1048 (146), ætatis autem suæ 87, ordinationis etiam 56, ea nocte quæ Dominicæ circumcissionis solemnia præcedebat, salutaris eucharistiæ sacramenta percepit, sicque beatum Deo spiritum reddidit. Paulo autem post, eadem scilicet nocte, cum beati viri corpus in ecclesiam jam fuisset delatum, frater quidam, Gregorius nomine, Juveneta [*forte Venetus*] (147) natione, naturæ simplicis et innocentis vitæ, exsequiarum funebrium lassitudine prægravatus, in eadem cella in qua sanctus obierat, proprium stratum petiit, in quo se projiciens, dormire tentavit. Sed necdum plane resolutus in somnum, beatum Odilonem sibi videt astantem. Ad quem mox

A voce promptissima: Quid, inquit, agis, domine Pater? Et ille: Bene, frater, et optime. Dominusenim meus Jesus servo suo per semetipsum dignatus est adesse, et sui præsentiam misericorditer exhibere. Sed in ipsa meæ decessionis hora, in illo scilicet angulo (ostendebat enim quasi digito locum) vidi figuram quamdam truce[m] nimis atque terribilem, quæ mihi teterrimæ suæ visionis horrorem atque formidinem tentavit incutere; sed Christi confortante virtute, nulla mihi potuit infestatione nocere.

Proxima quoque Quadragesima succedente, sanctæ ac venerandæ memoriæ Laurentius (148), Amalitanæ sedis archiepiscopus, qui, potens in litteris ac biglossus, Græcè noverat et Latine, et, quod longe præstantius est, laudabilis vitæ claritate pollebat; hic itaque tunc Romæ constitutus, obdormivit in Domino. Cumque cadaver ejus fuisset in ecclesiam illatum, honestus quidam clericus, Albero nomine, in ejusdem ecclesiæ angulo lassabunda dedit membrasopori; eumque subito adhuc pene vigilantem vir beatus apparuit, ei mox clericus intulit: Domine mi, quando huc, et cur advenisti? Ad charissimi, inquit, olim amici mei domini Laurentii pontificis exsequias veni; quibus expletis, antequam te viderem recedere nolui. Et his dictis, species loquentis evanuit. 418 Vir itaque Domini, quia recte vixit, feliciter obiit; et quia vitam mirabilem duxit, jure miraculis coruscavit. Vita quippe beati hujus viri velut aurea tabula est, cui quasi margaritas quasdam ac gemmas infigimus, dum gestis ejus interlucencia virtutum miracula permiscemus. Apud cujus venerabilem tumulum nihilominus adhuc rutilant nova signa virtutum, quæ nimirum nos his inserere superfluum ducimus, cum per alios apicibus exarata cernamus. Legentium igitur tædio consulentes, his contenti sumus, quæ succincta brevitate perstrinximus, ad honorem et gloriam Redemptoris nostri Jesu Christi, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et gloriatur in sæcula sæculorum. Amen (149).

ANDRÆ CHESNI ET ANONYMI NOTÆ.

(146) Ab Jotsaldo S. Odilonis obitus ad sequentem annum 949 producitur. ANONYM.

(147) Mabillonius in Vita S. Odilonis ab Jotsaldo conscripta profert *Ninivita natione*, et in manuscriptis legitur *Ninevita*, quanquam a Bollandis legatur *Juveneta. An a Ninivã, ait Mabillonius, Flandriæ oppido medio inter Bruxellas et Aldenardum in comitatu Alostensi? Id.*

(148) Archiepiscopum de *Malsiæ* vocat Martinianus codex his verbis: *Frequens etiam monachorum et clericorum grata visitatio, inter quos sapius eum revisebat dominus Laurentius archiepiscopus de Malsia, vir per omnia sanctissimus, in scripturis utriusque linguæ, Græcæ videlicet et Latinæ, sacundissimus; nisi potius de Malsia legendum. Est autem Amalfis vel Amalifana sedes in regno Neapolitano; vulgo Amalfi. DUCHESN.*

(149) Fusioem S. Odilonis Vitam ab Jotsaldo (non Lotaldo ut perperam nonnulli) Cluniacensi monacho ac ipsiusmet Odilonis discipulo conscriptam videant hi qui ejusdem sancti gesta ediscere cupiunt. Hanc Jotsaldi S. Petrus Damiani, hortante Hugone abbate et S. Odilonis successore, in compendium reddidit superfluis resectis. Duchesnius, in appendice ad bibliothecam Cluniacensem sub anonymi Silviniacensis nomine, et Bollandus sub altero Lotsaldi, hujusce Vitæ fragmentum edidit. Verum Mabillonius eam integram vulgavit par. II, sæc. VI *Act. ord. S. Bened.* notisque illustravit, ac speciatim elogium seu potius commentarium de S. Odilone eidem præfecit, ubi plurima ad illustrandam ejusdem sancti, et Cluniacensis congregationis historiam accommodatissima singulari eruditione contexit. ANONYM.